

## PO DELAVSKI VSTAJI V POZNANJU

## Zakaj so se uprle množice na Poljskem?

## Gospodarsko - socialni vzroki - Narodno in politično ozadje

Pretekli četrtek so v poljskem industrijskem središču Poznanju kovinarji tovarne Stalin stopili v stavko, kateri se je na mah priključilo vse prebivalstvo mesta in okolice. Kot bi trenil, so se ustavili tramvaji, avtobusi in železnice, trgovine so bile takoj zaprte in v vseh podjetjih so delavci in namočenci prenehali z delom. Nepregledne množice so se usule na ulice in korakale v osrčje mesta, vzklikajoč: »Hočemo kruha, hočemo svobodo! Rusi naj se umaknejo iz dežele!«

Na svojem pohodu so delavci prevračali tramvajske vozove ter dvigali z njihovo pomočjo na cestah barikade, na strehah hiš so se pojavile strojnice in izgredniki so začeli naskakovati vladna poslopja v središču mesta. Napad je bil uperjen na sedež komunistične stranke, na radio-postajo, na sedež policije, na občino in zapore, iz katerih so osvobodili ujetnike. Najznačilnejše pri tem je, da je policija gledala na upornike s prekrizanimi rokami.

Tako je bila vlada prisiljena poklicati na pomoč vojsko. Ko so se prikazali na cestah oklopni oddelki in topovi, so se razvili med četami in prebivalstvom krvavi boji, ki so trajali tri dni in noči, preden se je vladi posrečilo zadušiti vstajo. Če bi ne bilo poseglo vmes vojaštvo in streljalo iz topov na izgrednike, bi bili uporniki danes gospodarji v Poznanju in drugih delih države.

Dogodki v Poznanju so se odigrali pred očmi številnih tujcev, ker je bil ravno tiste dni v mestu mednarodni velesojem, katerega so se udeležili tudi mnogi Angleži, Nemci, Švicarji, Danci in drugi inozemci. Ti so vzeli s seboj slike o pouličnih bitkah in jih objavili v časopisju.

Težki neredi so izbruhnili baje tudi v drugih središčih poljske republike, toda o njih nimamo natančnih in zanesljivih vesti.

## DELO TUJIH IMPERIALISTIČNIH AGENTOV?

Vendar je že to, kar vemo o Poznanju in kar vlada sama priznava, zadostno, da spoznamo, kako težka gospodarska in politična kriza pretresa poljsko državo. Dogodki se dajo primerjati edino z vstajo v vzhodnem Berlinu 17. junija 1953, ko so delavske množice ravno tako napadale vladna poslopja ter so se komunisti obdržali na oblasti samo s pomočjo sovjetske vojske.

Vsako si postavlja danes vprašanje, kako je mogoče, da se v državah, ki bi morale biti po svojem bistvu »države delavcev in kmetov«, ravno delavci puntajo svojim vladam.

V nekaterih časnikih beremo, da je vstaja na Poljskem delo »tujih imperialističnih

agentov in domačih sovražnikov ljudstva«. Kdor hoče biti stvaren in pravičen, ne sme kar vnaprej odbiti misli, da pri organiziranju splošne stavke in upora v Poznanju niso imeli vmes svojih prstov tudi ljudje iz inozemstva. Toda s tem niso še nikakor pojasnjeni pravi vzroki ljudske vstaje v Poznanju.

Še nikdar v zgodovini se ni tujim agitatorjem posrečilo pognati ljudskih množic na ulice, da bi tam brez vzroka tvegale svoje življenje in brez smisla prelivale svojo kri. Že zdrava pamet in tudi marksizem nas uči, da velika ljudska gibanja ne nastanejo sama od sebe, temveč da morajo imeti svoje vzroke v stvarnih pogojih družbenega življenja.

Beseda o »imperialističnih agentih« je zagadelj taktično geslo, ki ne more resnega človeka prepričati.

Kako naj si sicer razlagamo, da so francoski socialisti z letnega občnega zborja v Lillu poslali poznanjskim delavcem »bratske pozdrave« in odobrili njihovo borbo »za zboljšanje življenjskih razmer in za zopetno pridobitev izgubljenih svoboščin?« Ta marksistična francoska stranka prav gotovo ni naredila tega, da podpre imperializem, zoper katerega se sama bori. Slične pozdrave so naslovile poznanjskim upornikom tudi delavske strokovne organizacije Združenih držav Amerike.

## GOSPODARSKO OZADJE VSTAJE

Da so delavski nemiri na Poljskem vznikli iz družbenih razmer, priznava v osta-

lem tudi komunistični poslanec in glavni tajnik Splošne italijanske delavske zveze (C. G. I. L.) Di Vittorio. »Če bi med delavskimi množicami ne bilo splošnega in globokega nezadovoljstva« — je rekel — »bi bili izzivači ostali kmalu in z lahkoto osamljeni«.

Vzroke nezadovoljstva je treba iskati po njegovem v samem gospodarskem ustroju poljske države. Socialistična družba — naglašja Di Vittorio — zahteva, da se vlagajo silne vsote v težko industrijo, kar ima za posledico, da se zanemarija proizvodnja dobrin za vsakdanje potrebe prebivalstva.

In v tem je treba dati Di Vittoriju prav. Pred tremi tedni je izdala poljska vlada zakon, po katerem se najnižja delavska mezda zviša od 500 na 600 zlotov, najspodobnejši delavci, ki delajo na akord in čez predpisane ure, zaslužijo pa mesečno do 2000 zlotov. Toda kaj vse to pomaga, če moraš plačati za par čevljev od 400 do 1000 zlotov in če te stane dobra obleka od 2 do 3 tisočake? Neizkušen delavec zasluži torej mesečno komaj za par čevljev, visoko kvalificirani z vsemi nadurami komaj za eno obleko.

Najhujše pa je, da na Poljskem primanjkuje tudi vsakdanje hrane. Kmetje, katere je vlada silila v obdelovalne zadrage ali kolhoze, so zgubili veselje do dela. Zemlje, ki ni več njihova, temveč občinska ali državna, ne marajo obdelovati. Tako je nastalo v državi, ki je pridelovala prej letno do 37 milijonov ton krompirja ter izvažala rž, oves in pšenico, pomanjkanje.

## Težnja po svobodi in neodvisnosti

Obiskovalci poznanjskega velesoja so videli, kako stoje že v ranih urah dolge vrste gospodinj pred trgovinami, da oskrbe svoje družine s potrebnimi živili. Ko se je to razvedelo po svetu, je ameriška vlada ponudila Poljski, da ji priskoči na pomoč s hrano. V Ameriki ne vedo kam s pridelki in plačujejo poljedelcem posebne nagrade, če krčijo orno zemljo in jo spreminjajo v gozdove, na Poljskem pa nimajo mestni prebivalci dovolj jesti. Tako stanje ne dela ravno časti varšavski vladi in komunističnega gospodarskega reda na Poljskem posebno privlačnega.

Povrhu primanjkujejo delavcem še stanovanja. Politika težke industrije je imela za posledico, da je država potrošila skoraj ves denar za nove tovarne in rudnike, tako da ji je prav malo ostalo za zidavo delavskih stanovanj.

Kdo more delavcem, ki nimajo niti dovolj hrane in obleke in niti poštene strehe nad

glavo, zameriti, da so se uprli?

Človek je lahko še tak komunist ter je lahko pripravljen za bodoči pravični družbeni red tudi marsikaj žrtvovati, toda prvo, kar zahteva, je, da živi on sam in njegova družina človeka dostojno življenje.

Ker varšavska vlada 11 let po vojni ni bila sposobna delavcem tega nuditi, so se vzdignili in okoli 300 ljudi je zavoljo tega zgubilo pretekli teden v Poznanju življenje.

K vsemu temu je treba še dodati, da se Poljaki ne čutijo na svoji zemlji svobodne in narodno neodvisne. Pred koncem zadnje vojne so zapadnjaki in Rusi Poljakom obljubili, da si bodo po vojni lahko izbrali vlado, kakor si jo sami želijo. Namesto tega se je zgodilo, da jim je Stalin vsilil vlado po svoji volji. Za vrhovnega poveljnika poljske vojske je dal imenovati sovjetskega maršala Rokosovskega, ki je še danes dejanski

(nadaljevanje na 3. strani)



# NOVICE Z VSEGA SVETA

## PODMINISTER ZA JUŽNI TIROL

Italijanska javnost je še vedno zelo ozlovoljena, ker je avstrijska vlada imenovala prof. Gschnitzerja za državnega tajnika, ki naj pazi, da bo rimska vlada spoštovala De Gasperi - Gruberjevo pogodbo o zaščiti nemške narodne manjšine.

To imenovanje — piše Il Corriere della Sera — bo neizogibno poslabšalo odnose med obema državama. Laški veleposlanik na Dunaju se je že oglasil pri zunanjem ministru Figlu ter zahteval pojasnila.

Italijani so hudi iz dveh razlogov: najprej, da je za podministra bil izbran ravno Gschnitzer, ki je v parlamentu in drugod vedno najostreje napadal italijansko politiko na Južnem Tirolskem, in drugič zato, ker se Avstrija hoče baje vtikovati v »notranje razmere Italije.«

Figl je odgovoril, da je bil Gschnitzer imenovan po sporazumu vseh strank in da se sklep ne da spremeniti.

Dogovor De Gasperi - Gruber je mednarodna pogodba, ki jo je podpisala tudi Avstrija, in zato ima Dunaj pravico zahtevati, da jo Italija pošteno izpolnjuje. S tem se Avstrija ne vtikuje še v notranje zadeve sosedne države.

Kar Avstrijce najbolj vznemirja, je načrtno priseljevanje tujcev na Južno Tirolsko. To politiko je začel Mussolini, nadaljeval jo je De Gasperi in za njim njegovi nasledniki.

K zaščiti narodnih manjšin — je izjavil v Innsbrucku Gschnitzer — spada tudi, da jim država zagotovi pravico do lastne zemlje ali domačije. Premišljena kolonizacija Južnega Tirola je v nasprotju s črko in duhom De Gasperi-Gruberjeve pogodbe.

Načrtno naseljevanje slovenskih krajev na Tržaškem je tudi v navzkrižju z mednarodnim pravom, ker nasprotuje londonskemu sporazumu.

Povsod ista pesem!

## POLOŽAJ SE ZAPLETA

Vladne stranke so, kot vemo, sklenile, da se njihovi somišljeniki pri volitvi županov in občinskih odborov ne smejo nikjer v državi osloniti niti na levo niti na desno. Proti tem navodilom sta pa bila te dni izbrana z glasovi fašistov in monarhistov demokrščanska župana v Genovi in Rimu.

Po izvolitvi se je v Rimu takoj vzdignil svetovalec Saragat in pozval župana Tupinija, naj odstopi. Tupini se je začetkoma branil, češ da ne more nikomur prepovedati, da zanj glasuje, a se je drugi dan vdal in odstopil. To je storil, ker je Saragat obenem ministrski podpredsednik ter bi lahko izzval krizo Segnijeve vlade. Dogodek vsekakor dokazuje, da so se Segniju začela majati tla pod nogami.

## ADENAUER V RIMU

Zahodnonemški kancler Adenauer je prišel v nedeljo v Rim, da vrne obisk Segniju, ki je bil februarja z zunanjim ministrom Martinom v Bonnu.

Adenauer je razmotrival z italijanskimi državniki mednarodni položaj, govorili so o razorožitvi, o zedinjenju Nemčije, o najno-

vejših dogodkih v Rusiji in sličnem, a niso sprejeli nobenih sklepov.

Najzanimivejše je, da namerava Nemčija pomagati rimski vladi z denarjem in strokovnjaki pri gospodarskem razvoju zanamrjenih pokrajin južne Italije.

To Nemčiji ni težko, saj njena industrija še zmeraj močno napreduje in postaja ena najbogatejših v Evropi.

## TITO POJDE NA KRF

Grški kralj in kraljica sta povabila maršala Tita in njegovo soprogo Ivanko, naj ju obiščeta na otoku Krfu in bosta teden dni njuna gosta.

Kralj je brzkone radoveden, kaj je Tito videl in zvedel v Rusiji, obenem bosta pa prav gotovo razpravljala o sporu med Grčijo in Turčijo, ki je nastal zaradi Cipra in resno ograža dobre odnose med tremi balkanskimi zavezniki.

## ŽELEZNE KLEŠČE

Ljudski vstaji v Poznanju z dne 28. junija sledi sedaj stroge preiskave. Vlada je obkolila mesto z dvema oklopnima divizijama in zastražila vse izhode, da bi organizatorji nemirov in osebe, ki so se z orožjem vzdignile zoper državno oblast, ne mogle uiti. Po cestah krožijo vojaške oglednice in hodijo v spremstvu policije od hiše do hiše iskat krivce.

Svetovno časopisje poroča, da so do danes vtaknili v ječo več kot 2000 oseb, ki pridejo vse pred sodišče.

## VLOŽEN JE NOV PRIZIV

Zastopniki liste »Trieste ai Triestine« — »Trst Tržačanom« so sestavili novo pritožbo, ker je bilo tržaškim neodvisnežem prepovedano se udeležiti volitev za mestni svet.

Pritožba je šla na novi občinski svet, ki bo moral po zakonu o njej sklepati najkasneje v 2 mesecih. Če bo priziv odbit, pojde pritožba na pokrajinski odbor in od tod v zadnji stopnji na Državni svet v Rimu.

Neodvisneži zahtevajo, naj se zadnje volitve za trž. občino razveljavijo, ker so bile nezakonite, in razpišejo nove.

## MED ANGLEŠKIMI DELAVCI

Velika Britanija danes sicer ne pozna brezposelnosti, nasprotno, primanjkujejo ji celo sposobne delovne sile. Napačno je pa misliti, da vsi delavci živijo brez skrbi. Tako je sedaj nastal nevaren zastoj v industriji avtomobilov. Ker so se zvišale cene vozilom, so v prvi polovici tega leta prodali 45.000 avtomobilov manj kot lani v istem razdobju. Največja tovarna British Motor Corporation je zato odslovila ta teden od 55.000 delavcev 6000. Ostali delajo le 4 dni v tednu.

## OSEMINTRIDESETKRATNI DOKTOR

Kdo je to? Toliko učenih naslovov nosi predsednik Združenih držav Eisenhower. Tik pred njegovo zadnjo boleznijo mu je podelila osemindeseti častni doktorat univerza Baylor v Texasu. Bivši general ni seveda zavoljo tega nič bolj učen, kot je bil prej.

## SMRT V ZRAKU

V soboto se je pripetila v pokrajini Arizoni na zapadu Združenih držav ena največjih nesreč, odkar je človeštvo izumilo letalstvo. Dva potniška zrakoplova sta se dvignila iz Los Angelesa proti Njujorku ter zšla nad globoko gorsko sotesko Velikim Kanjonom v strahovito nevihto. Trčila sta drug ob drugega in strmoglavila v prepad. Letali sta se zdrobili na kose in vseh 128 potnikov je zgorelo v plamenih nafte.

Ko so se reševalni helikopterji spustili v sotesko, so bila vsa trupla zoglenela in oseb ni bilo več mogoče prepoznati. Vsakega mrtveca so spravili v vrečo iz gume ter ga odpeljali.

Sorodniki bodo iz kakih podrobnosti, kakor so n. pr. zlati zobovi, morda vendar spoznali svojce.

## NA GRAMOFONSKO PLOŠČO

Amerikanci si zares marsikatero zmislijo. Tako je neka porodnišnica v Los Angelesu začela pred kratkim snemati na gramofon prvo vekanje in vreščanje novorojenčkov ter poklanjati vsaki porodnici brezplačno po eno ploščo. Lep spomin tudi za otroka, ki bo lahko v sivolasi starosti prisostvoval lastnemu porodu.

## NEKOLIKO POZNO SE JE OGLASIL

Delavec Anton Pasini iz Roviga se je po prvi svetovni vojni oženil z Amelijo Gasparotto, a ko je izgubil službo, je šel za kruhom v Argentino. Nenadoma so njegova pisma izostala in čez več let so ga proglasili za mrtvega, žena se je pa drugič poročila z nekim doktorjem iz Milana.

Te dni je pa prispelo na domačo občino Pasinijevo pismo, v katerem prosi za krstni list in želi vedeti, kaj je z ženo. Odgovorili so mu, da je uradno že 30 let mrtev. Moža, ki je medtem obogatel, bodo 3. avgusta proglasili za živega. Kako se bosta z ženo pogovorila, je seveda drugo vprašanje. Zakaj se ni Pasini 30 let oglasil?

## VSEGA SITI POKVARJENCI

Rimska policija je prišla na sled veliki družbi prodajalcev mamul, zlasti kokaina. Stvar je dvignila veliko prahu, ker so v čednem društvu, ki si je preganjalo čas z uživanjem mamul, zajeli tudi razne prince, grofe, barone, bogate tovarnarje in znane igralke.

Reveži živijo v pomanjkanju, vsega siti bogataši se pa za zabavo zastrupljajo s kokainom.

## LOV NA SREČO

Sedem let je že prešlo, odkar so se ljudje v Italiji navadili, da ob sobotah stavijo na nogometne tekme. V tem času so si srečni zmagovalci razdelili 65 milijard lir. Letos so se pa mnogi tako imenovanega »totalca« naveličali in zato je družba spravila v blagajno 3 milijarde in 500 milijonov manj kot lani. Gre za velikanske vsote, od katerih imata lepe dobičke podjetje in — država. To je neka vrsta prostovoljnega davka. Da bi se dohodki zopet zvišali, mislijo letos igro preurediti.

## STOLETNICA CIGARETE

15. junija 1856 so na Škotskem odprli prvo tovarno cigaret na svetu. En delavec jih je zvil štiri v eni minuti. Prve cigarete so bile dvakrat debelejšje in za polovico krajše od sedanjih. Imele so ustnik iz češnjavega lesa. Dandanašnji moderni stroji izdelajo v eni minuti 1600 cigaret.



# Zakaj so se uprle množice na Poljskem?

(Nadaljevanje s 1. strani)

gospodar dežele ter je s silo zatrl tudi zadnjega delavsko vstajo v Poznanju.

Isto, kar je Stalin nameraval storiti v Jugoslaviji, a tu naletel na odločen in uspešen odpor Tita in njegovih sodelavcev. Kdo se sme čuditi, če čutijo Poljaki enako težnjo po svobodi in neodvisnosti kot Jugoslovani?

Poljaki so zelo ponosni, zavedeni in bojevit narod. Tujo nadvlado težko prenašajo. V borbi za neodvisnost so imeli v zgodovini pravika z dvema nasprotnikoma: z Nemci na zapadu in z ruskimi nacionalisti na vzhodu. Ta nasprotnika sta v 18. in 19. stoletju uničila poljsko državo ter si med seboj razdelila njene zemlje.

Ko je v Rusiji prišel na oblast Stalin, je tudi v razmerju do Poljakov postal pravi naslednik ruskih carjev. S Hitlerjem je podpisal pogodbo, po kateri so si Nemci in Rusi spet razdelili Poljsko. Povrh je dal postreliti v Katynu na tisoče nedolžnih poljskih častnikov, tako da bi se poljska vojska in država nikoli ne mogli več vzdigniti k novemu življenju.

Njegovi načrti se sicer niso povsem uresničili, kajti po zadnji vojni je bila poljska država obnovljena, toda uspelo mu je vendarle, da je ponosno deželo podvrzel Kremlju in svoji volji.

Ta Stalinova krivica doslej ni bila še popravljena in tu je treba tudi iskati vzroka, zakaj se je prebivalstvo Poznanja tako enodušno uprlo varšavski vladi, še vedno podvrženi Moskvi.

Če pomislimo, da šteje Poljska 25 milijonov kulturno prebujenih in naprednih ljudi, si je težko misliti, da bi to moglo večno trajati. V dobi, ko se celo kolonialna plemena Azije in Afrike zapovrstjo osvobajajo, je tako stanje v Evropi protinaravno in zategadelj nevdržno.

## NOVICE

### »POLICIJSKI OPOMIN«

Ustavno sodišče v Rimu je te dni ugotovilo, da je tako imenovani policijski opomin, ki je kljub padcu fašizma — po besedilu zakona o javni varnosti — še zmerom v veljavi, v navzkrižju z ustavo republike in zato protipostaven.

V časih fašistske diktature je oseba, ki jo je zadel tak »opomin«, morala biti ob sončnem zatonu doma in ni smela pred zoro zapustiti hiše, policisti so smeli ponoči trkati na vrata in okna, da se prepričajo, ali je res doma, in tako dalje. Naši »opominjeni«

duhovniki niso smeli ponoči nesti umirajočim poslednje popotnice.

In takih »opominov« niso izrekala redna sodišča, temveč prefektura, to se pravi fašistična policija, ne da bi imel obtoženece pravico se braniti. Ko se naši ljudje na to spominijo, jim še danes zavre kri od ogorčenja. Da je zloglasni »policijski opomin« bil do danes v veljavi, je prava sramota za demokratično italijansko republiko. Ustavnemu sodišču gre vsa hvala, da ga je zavrglo in obsodilo.

### ZELO SO PREDRZNI

V nedeljo je imelo okrog tisoč bivših bojnikov propadle Mussolinijeve Socialne republike zborovanje v tržaški kino dvorani Arcobaleno.

Tu so iztegovali v zrak roke, peli fašistske pesmi, poveljevali Mussolinija in branili Hitlerja ter napovedali, da hočejo spet priti na oblast.

Po obstoječih zakonih je sleherna fašistična propaganda strogo prepovedana in kazniva, vendar so se zborovalci za to prav malo brigali. In res se jim ni nič zgodilo. Prisotni komisar tržaške kvesture jih je le dvakrat prekinil, to je bilo vse.

Namesto, da bi za svoja nešteta nasilja dajali odgovor, si upajo še izzivati prebivalstvo.

Naši škedenjci sede medtem v ječi.

## Popravek, ki ne prepričuje

Dr. Josip Agneletto je k našemu uvodniku z dne 21. junija poslal popravek, ki bi ga v tej obliki po zakonu ne bili dolžni priobčiti.

Ker pa priznavamo tudi g. doktorju pravico, da se brani, kakor zna in more, prinašamo kljub temu njegov dobesedni zgovor:

1. Ni res, da sem jaz za župana Bartolija večkrat v mestnem svetu glasoval, pač pa je res, da nisem nikoli za Bartolija glasoval; če sem za predloge gospodarskega značaja glasoval, ki jih je predlagal občinski odbor večinskih strank, sem to storil, ker so bili ti predlogi v korist tržaškega mesta in tržaškega prebivalstva brez razlikovanja narodnosti in strank.

2. Ni res, da trdi »Difesa Adriatica«, da voditelj Slovenske Demokratske zveze, katere predsednik sem, in Slov. Katoliške skupnosti politično sodelujejo s strankami in ljudmi kot je »Democrazia Cristiana« in da jih podpiramo; pač pa očita demokristjanom samo to, da pri volitvah niso napadali demokratskih Slovencev. To je naravno, ker ni Slovenska lista nikjer lovila italijanskih glasov.

3. Ni res, da trdi »Difesa Adriatica«, da smo uživali med volilno borbo prednost ne napadanja zato ker bi bili z demokristjani politično sodelovali in jih podpirali, ampak je res, da je člankar »Novega Lista« samovoljno postavil trditve o sodelovanju in podpiranju demokristjanov.

4. Ni res, da »Difesa Adriatica« resno svetuje »Bartoliju«, da naj pokliče na pomoč dr. Agneletta za sestavo občinskega odbora, da ne pride na občino komisar; ampak nasprotno je res, da »Difesa Adriatica« kot skrajno nacionalističen list očita demokri-

stjanom, da so naklonjeni Slovincem in jih zasmehljivo zbada, češ, ker so odklonili sodelovanje z misini in monarhisti, pa naj se obrnejo na »demoslave« za pomoč.

S spoštovanjem Dr. Josip Agneletto.

Zgornje pismo z vsemi slovničnimi napakami smo prav radi priobčili, ker izhaja iz njega neizpodbitno tole:

1. G. doktor trdi, da ni nikoli glasoval za Bartolija, pač pa za razne predloge Bartolijevega občinskega odbora, o katerem vsa naša javnost ve, da vodi na Tržaškem izrazito protislovensko politiko. Za to priznanje se dr. Agnelettu zahvaljujemo. Drugega tudi Novi list ni hotel ugotoviti.

2. Kar se pa tiče pisanja Difese Adriatice, je najbolj pametno, da predložimo slovenski javnosti dobesedno izjavo lista, ki se glasi:

»Resnica je, da se je neka italijanska stranka v Trstu (mišljena je Kršč. demo-

kracija ur.) zagnala zoper vse narodne in tuje politične skupine ter naredila eno samo izjemo, in to v korist Slov. dem. zveze.«

»Preden se zateče h komisarju, naj vsaj premisli, ali bi ji ne bilo mogoče sestaviti odbora s podporo Agneletta. Če so slovenski demokrati uživali med volilno borbo prednost pred monarhisti in misini, sedaj nič ne brani, da bi isto prednost uživali tudi zanaprej.«

Besede lista so jasne in ne dopuščajo niti najrahlejšega dvoma: Slov. dem. zveza in z njo na isti listi združena Slov. kat. skupnost sta bili med volitvami benjaminčka vladajoče stranke. Gospodje so uživali prednost pred vsemi italijanskimi političnimi skupinami! Zato naj Agneletto sedaj pomaga sestaviti mestni odbor.

Torej natančno tako, kakor je pisal Novi list, ki ni prav nič zavijal dejstev, temveč pisal golo resnico.

Gospodu Agnelettu se za popravek še enkrat zahvaljujemo.

### Z NAKUPOM DOBREGA BLAGA PRIHRANITE DENAR!

Prodaja na debelo in na drobno vsakovrstno originalno ANGLEŠKO IN NACIONALNO BLAGO ZA MOŠKE IN ŽENSKÉ PO NAJNIZJIH CENAH.

Obiščite

## Magazin angleškega blaga

SKLADIŠČE:

Trst - Ul. S. Nicolò 22  
Telefon št. 31-138

Magazzino Stoffe Inglesi

Obračajte se na nas osebno ali pismeno.  
Prinesite ta oglas, imeli boste poseben popust.





# Dopisi s Tržaškega

## NOVA MAŠA PRI SV. IVANU

Preteklo nedeljo je bila v svetoivanski cerkvi izredno velika slovesnost. Ta dan je prvič stopil pred oltar ter pel novo mašo naš rojak g. Viljem Žerjal, ki sedaj končuje bogoslovne nauke na vseučilišču Germanicum v Rimu. V rojstno mesto je novomašnik prispel v soboto zvečer. Pred cerkvenimi vrati ga je čakala številna množica, da bi prejela njegov slovesni blagoslov. V dveh vrstah so pri vходу stale belo oblečene deklice, od katerih ga je ena z zbranimi besedami lepo nagovorila ter mu izročila šopek cvetic.

Naslednji dan se je iz rojstne hiše razvil veličasten sprevod do cerkve, kjer se je ob 10. uri začela slovesna petja maša. Za to priliko je pomnoženi svetoivanski cerkveni pevski zbor izvajal pod vodstvom znanega tržaškega skladatelja Ubalda Vrabca Perosijevo latinsko mašo, vmes pa so pevci peli priložnostne slovenske nabožne pesmi. Svetoivanci, ki so ta dan napolnili cerkev do zadnjega kotička, niso že dolgo slišali tako lepega in mojstrsko izvajanega petja, kar je nedvomno povzdignilo slovesnost.

Priložnostni govor je imel goriški duhovnik dr. F. Močnik. Po maši je g. Žerjal podelil vernikom svoj blagoslov.

V znani svetoivanski restavraciji, katere lastnik je g. Suban, so novomašnikovi sorodniki in povabljeni imeli svečano kosilo, ki je poteklo v najlepšem razpoloženju.

Po starem slovenskem običaju je že tri dni pred praznikom bilo pri nas lepo pritrkavanje in fantje so pred novomašnikovim domom ter pred vhomom v Subanovo restavracijo postavili krasna slavoloka. Prav tako je bil lepo okrašen tudi cerkveni vhod in je nad vrati stal pozdravni napis novomašniku v slovenščini.

G. Viljemu Žerjalu, ki si je izbral tako vzvišen in za današnje čase izredno težak ter odgovoren poklic, želimo mnogo uspeha in božjega blagoslova v njegovem bodočem delovanju. Prepričani smo, da ga bo naše ljudstvo, ki je v tako lepem številu prisostvovalo njegovi prvi daritvi, podpiralo ter mu pomagalo tudi v bodočnosti.

Številnim čestitkam in voščilom, ki jih je g. novomašnik te dni prejel, se iz vsega srca pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

## ZGONIK

V soboto zvečer je bila na županstvu v Zgoniku prva seja novoizvoljenega občinskega sveta. Sejo je otvoril bivši župan Obad, ki je v kratkem govoru opozoril nove svetovalce na nekatera doslej neresena gospodarska vprašanja, katerim bi moral po njegovem nov občinski svet takoj posvetiti največjo pozornost. G. Obad je na koncu želel novim upraviteljem obilo uspeha pri njihovem delu. Predsedstvo je nato prevzel svetovalec Albin Hrovatin ter predlagal, naj svetovalci potrdijo posamezne mandate, potem ko so bili ugotovili, da so volitve potekle po zakonskih predpisih. Nato so sledile volitve novega župana. Že pri prvem glasovanju je bil izvoljen g. Alojz Pirc, ki je dobil 12 glasov, medtem ko so trije svetovalci oddali prazne glasovnice. Pri naslednjem glasovanju sta bila v upravni odbor izvoljena svetovalca Vladimir Cibic ter Stanislav Mi-

lič. Njuna namestnika sta postala gg. Karel Grilanc in Albin Hrovatin.

Novi župan se je najprej zahvalil za izkazano mu zaupanje ter obljubil, da bo nova uprava naredila vse, kar je v njeni moči, za gospodarski in kulturni razvoj zgoniške občine.

G. Alojz Pirc je doma iz Saleža ter je že županoval od l. 1949 do 1952, ko je bil izvoljen z glasovi Vidalijske komunistične stranke. —

## NABREŽINA

Konec preteklega tedna so vsi novoizvoljeni občinski svetovalci prejeli po sodnem uradniku prepis priziva, ki so ga štirje volivci iz naše občine vložili na novi občinski svet. Podpisniki trde, da so se na dveh volilnih sedežih v Nabrežini dogodile pri štetju glasovnic nezakonnosti in zato zahtevajo od novega občinskega sveta, naj uvede preiskavo ter popravi morebitne nerednosti. Iz priziva je razvidno, da je vsa zadeva uperjena proti izvolitvi nekaterih svetovalcev z italijanske manjšinske liste, češ da so pri štetju glasovnic bili nekaterim kandidatom nezakonito dodeljeni glasovi, kar naj bi bilo odločilno vplivalo na izvolitev posameznih kandidatov.

Kakor smo že poročali, bo prva seja novega občinskega sveta v soboto, 7. t. m. Svetovalci bodo po zakonu morali razpravljati najprej o tej zadevi in izreči svojo sodbo ter šele nato preiti na volitve župana in novega upravnega odbora. Razume se, da vlada pri nas precejšnje pričakovanje, kako bo občinski svet rešil to zadevo, kajti če se izkaže, da imajo podpisniki priziva prav, bodo po vsej verjetnosti prišli v občinski svet novi italijanski svetovalci. Vse kaže, da ima ta zadeva politično ozadje, ker določeni politični skupini ni po godu, da so bili izvoljeni v občinski svet trije socialni demokrati in noben demokristjan, čeprav so kandidirali na skupni nacionalistični listi.

Demokristjani, ki so najmočnejša politična italijanska stranka v občini, se strahovito jezijo na socialne demokrate in jim očitajo izdajstvo, češ da so glasovali le za svoje kandidate in ne za vso listo, kakor so se bili zmenili. In res imajo socialni demokrati tri svetovalce, demokristjani pa nobenega.

## DOLINA

Precejšnje število občinarjev je v četrtek preteklega tedna prisostvovalo prvi seji novega občinskega sveta. Od 20 na novo izvoljenih svetovalcev jih je bilo ta dan prisotnih 18. Sejo je otvoril bivši župan Dušan Lovriha, ki je ugotovil, da so volitve potekle, kakor predpisuje zakon, ter predlagal, naj se potrdi izvolitev posameznih svetovalcev, kar so občinski možje soglasno sprejeli.

Preden so prešli na naslednjo točko dnevnega reda, to je na izvolitev novega župana, je nastala daljša razprava, katere so se udeležili razni svetovalci. Predstavniki manjšine g. Kosmač je izjavil, da bo oddal svoj glas neodvisnemu svetovalcu g. Bogdanu Berdonu, češ da je ta iz mnogih razlogov najbolj primeren, da zasede težko in odgovorno mesto dolinskega župana. Ker se je pa večina svetovalcev občinske enotne liste že vnaprej sporazumela za Dušana Lovriha, so tudi ostali

svetovalci privolili v to rešitev in s tem ohranili enotnost liste. Tako je bil s 15 glasovi izvoljen za župana g. Dušan Lovriha, ki mu je tako že tretjič zaporedoma bilo zaupano vodstvo dolinske občinske uprave. Svetovalec Berdon je dobil dva glasa, medtem ko je ena glasovnica bila prazna.

Pri naslednjem glasovanju so bili izvoljeni v upravni odbor gg. Urh Hrvat (NSZ), Miran Kuret (neodvisen), Josip Sancin (N. S. Z.) in Just Žuljan (K. P.).

Župan Lovriha se je svetovalcem zahvalil za zaupanje ter izjavil, da bosta nov občinski odbor in občinski svet posvetila vse sile za dobrobit vseh občinarjev. Vso pozornost pa bosta obrnila ne samo na gospodarska in upravna vprašanja, temveč tudi na usodo naše manjšine.

## SLOV. TABOR NA REPENTABRU

Preteklo nedeljo je bil na Repentabru 5. slovenski tabor, ki se ga je udeležila množica ljudi s Tržaškega, Goriškega in Koroškega.

Kulturni del sporeda je obsegal glasbene, dramske in recitacijske točke. Najprej je nastopil mešani pevski zbor SKPD iz Gorice, ki je zapel Švabovo Kanglico in Vodopivčevo Belokranjsko balado. Isti zbor je kasneje nastopil še enkrat. Zapel je nekaj priljubljenih pesmi iz Försterjeve opere Gorenjski slavček. Goriški zbor je potrdil sloves, da spada med najboljše na Primorskem.

Glavno točko sporeda — Svatbo Miklove Zale — so izvajali Korošci. Slišali smo lepo in prijetno petje številnega zbora, ki ga je vodil Matevž Negele, vendar pa smo pričakovali, da bodo gledali tudi prelepo Zalino zgodbo, ki je pa ni bilo.

Namesto odsotnega baritonista Marijana Kosa je nastopil »Toni iz Roža«. Občuteno je zapel »Nate mislim« in »Sirotina jaz okrog blodim«. Njegov glas je mehak in prijeten, njegov nastop prikupen. Občinstvo ga je nagradilo z navdušenim ploskanjem. To je bila najlepša točka prireditve.

Člani Slovenskega odra iz Trsta so izvajali dve točki: Vasovanje na Krasu, folkloren prizor s kraške vasi, ki ga je napisal S. Rebec, ter Tržaško legendo, delo Mihaela Jerasa. Zadnja igra prikazuje življenje tržaškega mučenca sv. Justa. Igri je režiral prof. Peterlin. Kot igralca sta se odlikovala zlasti Gregor Pertot in Livij Valenčič.

Med posameznimi točkami so recitali svoje pesmi Evelina Umek, Milka Hartman, Ljubka Šorli, Ferruccio Jakomin, Vijolica Fonda in Valentin Polenšek.

V zvezi s sporedom bi pripomnili, da bi ga prireditelji morali skrbneje izbrati. Morali bi ga skrajšati ter vsaj vključiti kako umetniško močnejše dramsko delo. Paziti bi morali tudi na tehnično stran prireditve: kot običajno tudi tokrat ni deloval mikrofoni.

## OBVESTILO

Sindikata slovenske šole obvešča svoje člane, da bo tajništvo med počitnicami odprto vsak torek in petek med 18. in 19. uro.

## »VISTA«

TRST - Via CARDUCCI 15 - Telefon 29-656

Bogata izbira nacčnikov, da'jnogledov, toplomerov in fotografskega materiala



# Dopisi iz Goriške

## SMRT ZAVEDNE SLOVENKE

Po daljši bolezni je v nedeljo umrla v goriški bolnici 74-letna gospa Pavla Cej. Bila je iz znane narodno zavedne Cejeve družine na Placuti. Pokojnica je bila soproga znane goriškega pisatelja Damira Feigla. Kako zelo je bila spoštovana med goriškimi Slovenci, je izpričala tudi udeležba znancev in prijateljev pri pogrebu.

Plemeniti pokojnici, ki je svoje dolgo trpljenje junaško in spokornega duha prenašala, naj sveti večna luč. Možu in drugim sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Sožalju se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

## GORIŠKI POKRAJINSKI SVET

Na seji pokrajinskega upravnega odbora so pretekli četrtek odborniki najprej odobrili pogodbo z Renzom Pensom. Ta je vzel v najem znani lokal »Lanterna d'oro« na goriškem gradu, ki je začel poslovati že v nedeljo.

Odbor je nato odobril nekatera dela v palači Attems na Kornu, ki so potrebna zaradi skorajšnje razstave o življenju našega mesta v XVIII. stoletju. Končno je odbor pripravil še dnevni red za sejo pokrajinskega sveta, ki je bila v soboto popoldne.

Svetovalci so najprej odobrili obvezno zavarovanje 15 sester, uslužbenih v umobolnici. Odobrili so nadalje izdatek 17 milijonov lir za zgradnjo poslopja uslužbencem goriške pokrajine.

Dolgo so nato razpravljali, ali naj pokrajina prevzame vso upravo sirotišča »Duca d'Aosta« v Gradiški. Škofija je namreč poslala predsedniku dr. Culotu pismo, v katerem trdi, da bi se v tem primeru odrekla vsemu, razen pravici, da sme predlagati trojico oseb za mesto ravnatelja zavoda, ki bi ga nato imenovala pokrajina. Prav ob tej točki se je vnela živahna razprava. Predlogu škofije je živo ugovarjal komunist Polletto. Končno pa je 15 svetovalec glasovalo za predlog, le 4 so bili proti. Nekaj prerakanja je bilo spočetka med svetovalci tudi glede podpore, ki naj jo da pokrajina za zgradnjo zvonika, pri glavni cerkvi v Tržiču, ki je bil porušen v prvi svetovni vojni. Končno je deželni svet soglasno odobril v ta namen en milijon lir.

## IZ PEVME

Ustanova treh Benečij je v zadnjih dneh požela pšenico na obsoškem zemljišču. Občudovali smo velike sklade žita, toda srce se nam je stiskalo, ko smo se spomnili, kako so bili nasilno in krivično izgnani domačini s pevmskega polja, ki so ga dolga desetletja s tako ljubeznijo in vnemo obdelovali. Vnebovpijoče krivice ne bomo mogli nikoli pozabiti in preboleti. Isto velja tudi za Oslavce in Štmaverce ter vse bivše najemnike. Premnogi smo postali zaradi nasilnega, čeprav postavnega izгона, prave sirote brez koščka zemlje in zrna žita. V Novem listu vedno čitamo, kako skušajo vsa kmetijska oblastva z najrazličnejšimi sredstvi, tekmami, nagradami, razstavami, razprodajo sadik in semen podpreti in dvigniti male kmetovalce. Kako naj si razložimo, da ravna v Goricu popolnoma drugače? Oblastva trpijo in podpirajo proletarizacijo kmeta s pomočjo zastarele fu-

sistovske ustanove. Prepričani smo, da mora vse, kar je zastarelo in kar je proti sodobnemu socialnemu čustvovanju, prej ali slej propasti. Da pritiče zemlja kmetu, ki jo obdeluje, je eno izmed najbolj utemeljenih socialnih načel sodobnosti. Zato bi moralo ministrstvo za kmetijstvo poskrbeti, da se na obsoškem bregu, ki ga danes upravljajo uradniki in ne kmetovalci, izvede čimprej agrarna reforma. Prepričani smo, da bi Ustanova treh Benečij, ki jo je Mussolini pozval v življenje iz nam in poštenim Italijanom dobro znanih razlogov, že davno izginila, če bi ne bili v ozadju politični razlogi.

Ustanova prav gotovo ne bo imela dolgega življenja. Mi bomo borbo za agrarno reformo do kraja nadaljevali.

## OSLAVJE

Avtobus št. 8 vozi od 4. t. m. dalje na progi Gorica—Pevma—Oslavje po naslednjem redu: Ob delavnikih je odhod s kolodvora ob 7., 8., 10., 12.40, 14.20 in 20. uri. — Odhod z Oslavja pa je ob 7.30, 8.30, 10.30, 13.25, 14.50 in 20.30.

Ob nedeljah in praznikih odhod: ob 14.15, 16.30, 17.30, 19.10 in 20. uri. — Odhod z Oslavja: ob 14.30, 16., 17., 18.30, 19.40 in 20.30 uri.

Zvezdica pomeni, da vozi št. 8 do Gornjega Oslavja.

## IZ PODGORE

Naše delavstvo se je precej pomirilo, ker je vsaj uspelo v borbi za izboljšanje delovnih pogojev. Ravnateljstvo predilnice je poleg vsega, o čemer smo zadnjič poročali, tudi obljubilo, da bo dalo delavcem blago za eno delovno obleko in za eno srajco. Prepričani smo, da bo sindikalno vodstvo prej ali slej uspelo tudi v drugih upravičenih zahtevah.

Pred nekaj dnevi je gradbeno podjetje Tacchino prevzelo na javni dražbi tlakovanje ulice sv. Justa. Županstvo je predvidevalo 1 milijon in pol lir stroškov, toda podjetje je dela prevzelo za okoli 120 tisoč lir manj.

## ŠTANDREŽ

Ob veliki udeležbi ljubiteljev nogometa se je predpreteklo nedeljo odigrala živahna tekma med šempeterskimi nogometaši iz Slovenije in štandreško Juventino. Zmagali so Šempeterci (3:0), čeprav so se borili na tujem igrišču.

Govori se, da bo neko podjetje iz Milana zgradilo ob Tabajevi ulici novo tovarno za izdelovanje motorjev. Ta govorica se nam zdi malo verjetna, toda če se zares uresniči, naj se v tovarni zaposlijo v prvi vrsti brezposelni domačini.

## IZ DOBERDOBA

Pri nas je bilo v nedeljo, 24. t. m., prvo volilno zborovanje. Na glavnem trgu sta dopoldne govorila deželna tajnika komunistov in socialistov. Povedala nista pravzaprav nič novega, pač pa le poudarjala potrebo po raznih javnih delih, ki smo jih bili mi že obravnavali v Novem listu, n. pr. o vodovodu, o organizaciji pobiranja mleka, pogozdovanju in podobnem. Na zborovanju so govorili le v italijanščini. Doberdobci smo mnenja, da je treba postaviti na čelo občinske upra-

ve domačine, ki zaslužijo zaupanje občanov. Med njimi prednjači prav gotovo naš dose-danji župan, ki je pameten in napreden gospodar ter zelo vnet za pravi kulturni napredek občine.

Prefektura je pred kratkim odobrila sklep občinske uprave o izdatkih za telefonsko in brzojavno službo.

## IZ DOLA

V torek preteklega tedna se je pri delu ponesrečil naš domačin 19-letni Albert Žučič iz Ferletov. Vozil je traktor po precej ozki poljski poti. Z enim kolesom je zdrknil s poti tako, da se je traktor prevrnil. Fant je padel z vozila in obtičal z nogami pod strojem.

Rešilni avto Zelenega križa ga je odpeljal v bolnico v ulici Brigata Pavia, kjer so mu zdravniki ugotovili težke poškodbe na obeh nogah.

Mlademu delavcu vsi vaščani želimo, da bi čimprej popolnoma ozdravel.

## SOVODNJE

Prefektura je na zadnji seji odobrila otvoritev delovišča za popravo občinskih cest ter čiščenje občinskih prekopov.

Ministrstvo za kmetijstvo in gozdove je letos določilo, da mora goriška dežela prispevati v obvezni sklad 60 tisoč stotov žita. Naša občina mora v ta sklad prispevati 52 stotov.

## GORIŠKI DAVKOPLAČEVALCI

V goriškem mestu je 1286 oseb in podjetij, ki so obdavčena z dohodninskim davkom (ricchezza mobile). Plačala bodo okrog 121 milijonov lir. V primeri z drugimi mesti je to malenkost.

## TOMBOLA NA DAN SV. PETRA

Letošnje tombole v korist zavoda Lenassi se je udeležilo ogromno število srečolovcev. »Kvaterno« je odnesel neki kmetovalec, ki je dobil koš jestvin. Činkvino sta dobila Albert Marušič iz Števerjana in uradnica Smut, razdelila sta si 10.000 lir. Glavno tombolo v znesku 50.000 lir je vtaknil v žep delavec v livarni SAFOG Miroslav Černe.

Drugo tombolo v znesku 10.000 lir sta si pa pošteno razdelila 35-letni Franc Lutman iz Sovodenj ter Marija Konjedic s Travnika.

## NOVA TELOVADNICA V GORICI

Na praznik sv. Petra so dopoldne v prisotnosti prefekta in drugih oblastnikov slovesno otvorili novo, zares sodobno telovadnico na trgu Battisti (in ne na Rojcah, kakor smo pomotoma javili v zadnji številki). Nove prostore je blagoslovil generalni vikar in prošt dr. Soranzo.



**T. VARN A**

*Prinčič*

**KRMIN - CORMONS**  
**TELEFON ŠT. 32**

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje it d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.



## Beneška Slovenija - Kanalska dolina

### STARA GORA

Stara gora pri Čedadu je najstarejša romarska cerkev Matere božje v bivši Beneški republiki. Prvotna cerkva, ki je bila posvečena sv. Mihaelu, sega daleč nazaj v peto stoletje po Kristusu. Na tem mestu je bila pozneje sezidana večja cerkev, posvečena Mariji, kar se je zgodilo verjetno že pred prihodom Langobardov v naše kraje, saj so že tisti čas romale na to goro trume vernikov. Medtem ko je bilo novo svetišče skozi stoletja večkrat preurejeno, je ostala prvotna cerkva sv. Mihaela (kripta) vselej nedotaknjena. Vsak romar se po ozkih stopnicah poda tudi v spodnjo kapelo, da počasti sv. Mihaela, ki tišči pod nogami peklenškega hudiča in ima v roki meč. Odkar je pokojni videmski nadškof Rossi odvzel starogorsko župnijo slovenskim župnikom in jo izročil očetom kapucinom, se je tu veliko spremenilo. Redovniki so marsikaj prezidali in še prezidavajo. Slehera preureditev pa gre na žalost na škodo zgodovinskega značaja te privlačne romarske cerkve in še posebej na škodo srednjeveškega obzidja, ki so ga bili zgradili, da se branijo pred vpadi Turkov in drugih zavojevalcev. Stara gora danes čedalje bolj izgublja svoje značilnosti. Proti takemu ravnanju so se že večkrat oglašili razni zgodovinarji in umetniki, a žal brez uspeha. Tudi »komisija za zaščito lepih umetnosti« je protestirala proti brezobzirnemu ravnanju redovnikov. Sedaj pa preti nevarnost tudi prastari kripti sv. Mihaela.

Videmski listi so ponovno predlagali, naj se v tej cerkvi zgradi kostnica padlih vo-

jakov čedadskega okraja; če bi pa to ne bilo mogoče, ker so po tolikih letih kosti padlih že strohnele, naj se vsaj stene obdajo z marmornatimi ploščicami, v katere naj bi bila vklesana imena padlih. S takimi predlogi se muči zlasti upokojeni polkovnik Luigi Olivieri, bivši pokrajinski svetovalec za šempeterski okraj. Kripta sv. Mihaela naj bi se tako spremenila v spomenik.

Ne vemo sicer, ako se s polkovnikovimi predlogi strinjajo tudi očetje kapucini; prepričani pa smo, da ne bodo cerkveni predstojniki in tudi zgoraj omenjena komisija dovolili tega nespametnega početja. Padli vojaki so sicer vredni spomenika, toda nikakor ne v zgodovinski cerkvi sv. Mihaela. Tako dejanje bi bilo v veliko škodo verskega značaja Stare gore.

### ŠT. LENART

Po zelo živahnem in ostrem volilnem boju, v katerem je Krščanska demokracija komaj odnesla zmago, smo z napetostjo čakali, koga bodo izvoljeni svetovalci izbrali za župana. Že več let se je za šlenarski županski stolček potegoval tujec Ruggero Adami, ki se je ukoreninil v naši občini kot davčni uradnik. Ta gospod »paršlih« je sprejel na svojo listo može iz vseh strank in je upal na zmago zlasti s pomočjo »holdarinovcev« iz Kozce. Uspelo mu je, da je bil izvoljen med manjšino v občinskem svetu. Toda novoizvoljeni svetovalci so se nezaželenega »tujca« rešili s tem, da na prvi občinski seji niso potrdili njegove izvolitve, češ da ne more biti občinski svetovalec mož, ki je istočasno uradnik davčnega konzorcija. Proti potrdi-

tvi njegovega mandata je glasovalo 11 občinskih svetovalcev, dva sta se glasovanja vzdržala, eden pa je oddal belo glasovnico. Tako je gospod Ruggero doživel veliko razočaranje in svoj črni dan. Za župana je bil izvoljen učitelj Pio Makorič; za odbornika A. Salamant in Gilbert Fanta, za namestnika pa Al. Durjavic in Edvard Rutar. Upamo, da nova občinska uprava pod vodstvom učitelja Makoriča ne bo razočarala občanarjev.

### ZABNICE

Prejšnji četrtek se je večja skupina mladih tržaških turistov odpravila na naše privlačne in vabljive gore. Trije mladeniči so skušali pri tem preplezati severno steno Viša. Prvi dan so iz Ovcje vasi prišli do kočice »Pellarini«, kjer so prenočili. Naslednji dan pa so ob 9. uri odkorakali na Viš. Upravitelj kočice in drugi turisti so jim plezanje odsvetovali, ker se v opoldanskih urah začne tati sneg in led vrh gore. Zato je ta pot manj nevarna le v zgodnjih urah. Toda fantje so tvegali vzpon na vrh Viša kljub pametnemu svetu izkušenega čuvaja kočice.

Tik pod vrhom pa se je zgodilo, kar jim je poznavalec naših gor napovedal. Na trojico se je zgrnil snežni plaz in mladeniče je doletela smrt v globokem prepadu.

Druga skupina turistov se je ob istem času vzpenjala na planino Strehico na Poddanovcu. Pot ni nevarna, a enemu izmed mladih planincev se je zaradi neprevidnosti kamen odkrnil in mladenič je zletel v 30 metrov globok prepad. Težko poškodovanega so odpeljali v bolnico.

Vsa Kanalska dolina globoko sočustvuje z žrtvami v naših gorah in izraža njihovim sorodnikom globoko sožalje. Trupla ponesrečenih mladeničev so odpeljali v nedeljo iz Pontebbe v Trst. Naj jim sveti večna luč!

## BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Ta slovenski napis o Mooru na gori se je videl daleč proti obali tudi še potem, ko je držnega generala usoda že davno potegnila s seboj.

### NAD REKO HAN

Zdelo se je, da se je politični položaj okoli Trsta, v tem najbolj vetrovnem kotičku Evrope, malo umiril. Seveda je »mrzla vojna« le tlela pod vročim pepelom. Izbruhnila je pa daleč tam na vzhodu. Zapad in Vzhod sta preizkusila svoje moči v »deželi jutranje tišine«. Tako imenujejo in z lepim imenom označujejo Korejo njeni domačini. To je velika in gorata dežela, obdelana v terasah z ržinimi polji, žitom in »gin-sengom«, ki je zdravilen koren; v osrčju svojih skladov pa hrani velikanske zaloge dragocenih rudnin.

V tej deželi je izbruhnilo krvavo sovraštvo med brati na severu in jugu. Na severu jih je podpihoval Vzhod, z juga pa Zapad. Na jugu so se zbirali ameriški armadni zbori in oddelki čet vseh mogočih držav pod naslovom Združenih narodov. Na severu pa so stotisoči sovjetskih in kitajskih »prostovoljcev« prinašali svojo svobodo. Le mirni prebivalci »jutranje tišine« so si nemirno menčali oči in se spraševali, čemu si morajo tujci pray na njihovem dvorišču meriti moči. Toda nič ni pomagalo, vsi so jih prepričevali, da gre za svobodo in začel se je krvavi ples, ki je več-

krat vso deželo gor in dol preteptal. V Pentagonu so spet iskali poveljnika, ki bi se razumel na razmere tudi na Daljnem vzhodu.

Tedaj so se spomnili na generala Moora, ki je že nekaj časa mirno živel v belem gradu in se je stalno smehljalo, ko so mu pripovedovali o usodah miramarskih stanovalecev. Moore je pred davnimi leti poučeval na vojni akademiji v Tientsinu. Seznanil se je tudi z jeziki in duševnostjo Kitajcev in Korejcev. Torej bi bil prav pripraven za poveljstvo na vzhodu. Prav ko je prvo jesensko sonce poljubljalo bele stolpice na gradu, je oddrdral general iz Miramara. V avtu se je še pogovarjal s svojim pribočnikom, koliko je neki resnice na govoricah o belem in zakletem gradu. Pribočnik mu je kazal, kar je bilo o tej resnici ali legendi pisano v eni zadnjih številčk vojaškega lista »Zvezde in prog«. General se je spet nasmehnil, a to pot bolj trpko. — Poslovil se je od vojnih tovarišev in se vkreal.

Moorov deveti armadni zbor v Koreji se je junaško držal. Bil pa je tudi najbolj moderno opremljen in se je zavedal, da ga vodi spreten general. Vedno je bil med svojimi vojaki. Vsak dan je z letalom preletel prve bojne vrste. Med naskoki je pa vodil boj iz zraka — s helikopterja.

Z velikimi izgubami in junaštvom je potisnil v začetku leta 1951 nasprotnika do reke Han, ki seče polotok Korejo skoraj na polovici. Struga reke teče po globoki soteski od juga proti severu in zavije mimo glavnega mesta Seula proti zahodu v Kitajsko morje. Na obeh vrhovih soteske so se sovražne čete zakopale v zemljo. Z žilavo vztrajnostjo so ped za pedjo rile druge proti drugim.

General Moore je iz zraka opazoval neprestane zgube in je sklenil poiskati kje niže prehoda čez Han. Zgodaj zjutraj, 25. februarja 1951, je s helikopterjem letal po globoki soteski, iz katere je pihal mrzel — mrtvaški hlad. Noben strel ni zadel letala. General je že zadovoljen spravljal beležnico, kamor je zarisal prehodne točke. Veselo je mahal svojim vojakom, ki so mu navdušeni zgoraj z roba klicali v pozdrav. Že se je malo letalo izmotalo do konca soteske, tedaj sunek — in lopatice so se nehale vrteti. Trčili so v steber z visoko napetostjo. Sreča, da ni bilo toka. Generalu je tekla kri iz kolena. Letalo je padalo — pilot je zadnji hip ugledal sredi nizke vode podolgovato sipino. Tam sta pristala. General je skočil ven, krmarju pa se je potočil droben curek črne krvi iz stisnjenih ustnic. — Z nasprotni strani so že začele regljati sovražne strojnice. Moore je skočil v ledeno mrzlo valovje in priplaval pod zaporim ognjem ameriških baterij k svojim. Povlekli so ga navzgor — rešen. — Naglo so generala prepeljali na obvezovališče.

(Dalje.)



# IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

## Odjuje in zmrazali

### v vzhodnoevropskih državah

Zadnje dni smo imeli priložnost brati prav nasprotujoče si vesti iz vzhodnoevropskih komunističnih držav. Medtem ko v Sovjetski zvezi obračunavajo s Stalinom in s češčenjem osebnosti sploh, uganjajo to češčenje drugje bolj kot kdaj koli prej. V poljskem mestu Poznanju, ki je bilo nekdanj, ko Poljska še ni bila samostojna država, najodpornjša poljska postojanka proti pohlepemu nemštvu, so se uprli delavci in drugi meščani, ker so bili siti pomanjkanja, siti norm in nadutega ukazovanja Rusov in najbrž tudi večnih obljub o »lepši bodočnosti«. Po štiriindvajsetih urah svobode, ko je bilo mesto v rokah upornikov, pa so oblastva to kratko svobodo krvavo zadušila, nič drugače, kot bi bila to storila v Stalinovem času. Na Češkem zahtevajo študentje več svobode in možnost svobodnejše kulturne izmenjave z zupanjim svetom. Na Madžarskem pa so z občudovanjem vrednim pogumom nasopili budimpeštanski razumniki, zlasti mladi, organizirani v društvu »Petöfy«, imenovanem po najv. čj. m. revolucionarnem madžarskem pesniku preteklega stoletja, ki je padel v vstaji leta 1848. Na javnih razpravah, ki jih prirejajo vsako sredo, so zahtevali svobodo tiska.

Nad pet tisoč ljudi, ki se je zbralo prejšnjo sredo na javno debato v gledališko dvorano oficirskega kluba v Budimpešti (mnogi niso mogli v prenapolnjeno dvorano in so stali na hodnikih, stopniščih in na dvorišču ter preko zvočnikov poslušali govornike) je navdušeno ploskalo govornikom, ki so zahtevali od oblastnikov, naj dajo ljudstvu popolno tiskovno svobodo in naj dokončno prenehajo z metodami policijskega vladanja. Zahtevali so tudi zadoščenje za mnoge po krivici obsojene časnikarje in druge izobražence. Glavni odbor madžarske delavske (komunistične) stranke je odgovoril z dolgim obvestilom, v katerem dolži govornike na omenjeni javni debati, da so pristaši bivšega predsednika vlade Imreja Nagyja, ki je prvi prenehal s policijskim strahovanjem in so ga zato pozneje izključili iz stranke. Pravi tudi, da so omenjene zahteve demagoške in govražne »ljudski demokraciji«. Vendar pa doslej niso še nobenega od tistih, ki so govorili, zaprli in javne razprave se nadaljujejo.

Vse to pomeni, da se dogajajo zadnje čase v vzhodnoevropskih deželah velike stvari, ki s močjo potrjujejo pravilnost misli, katero so izrekli že razni modri poznavalci komunizma in razmer v Vzhodni Evropi: da narodi pod komunizmom in nadzorstvom Sovjetske zveze nimajo kaj pričakovati od zunaj, ampak da se morajo osvoboditi sami. Če jim pride v kakršnikoli obliki in brez vojne pomoči od zunaj, tem bolje, a na to se ne morejo zanašati. Zanašanje na pomoč od zunaj in prepričanje, da jim mora Zahod prinesiti svobodo na krožniku, ker sami ne morejo ničesar storiti zanj, je škodljivo, ker mrtviči pogum in dejavnost tistih, ki bi se morali sami potegovati za svobodo. V miselnosti takih ljudi se izraza tudi neupravičen pesimizem glede človeškega razuma in duha, pa tudi materializem in nezaupanje v Boga in njegove načrte. Samo materialisti, ki nimajo zaupanja v silo duha in ne verujejo v Boga, se lahko zanašajo le na materialna sredstva Zahoda v boju proti komunizmu. Kristjani in vsi tisti, ki verujejo v vrednoto duha, pa vedo, da so lahko materialna sredstva Zahoda samo pripomoček, ne pa edino sredstvo, ki jim lahko izbojuje in vrne svobodo.

V sedanjih nemirih, uporih in zahtevah na Poljskem, Češkem, Madžarskem in drugod se izraža zdrava narava teh ljudstev in njihovo zaupanje v duhovne vrednote in v lastno moč. Prepričani so v pravilnost svojih zahtev in v silo razuma, ki jim daje prav. Zato nastopajo s takim pogumom. Nobeno novo nasilje ne bo moglo zlomiti in zadušiti tega odpora in teh zahtev. Izredno značilno je, da so se uprli tako na Poljskem kot na Madžarskem predvsem mladi in tudi na Češkem so bili mladi študentje tisti, ki so postavili zahteve po večji kulturni svobodi. To niso nikaki reakcionarji, ampak ljudje, že deležni komunistične vzgoje, ki pa ni mogla v njih preglušiti in zadušiti zdravega razuma in naravne težnje človeškega duha po svobodi. Ti upori mladih so največji opomin oblastnikom na Vzhodu, da je skrajni čas izpremeniti metode vladanja ter se bolj ozirati na človeka in njegove pravice.

Resnica je, da sovjetski sistem postaja star in da so se ga ljudje naveličali, kakor se naveličajo vsake stare stvari. Ker postaja star, ne more več mamiti in krotiti zdravega človeškega duha in razuma. Ideološka zima se bliža koncu, kakor se konča po nujnosti naravnih zakonov zima v naravi. Nastopa nova pomlad duha. Vsepovsod se pojavljajo odjuje, od povsod vejejo topli vetrovi, ki tale led in dramijo želje in gone po svobodnem življenju, ki jih je Bog položil ljudem v duše. Nobena sila na svetu, nobena nova diktatura in nobena vojska ne more s tanki preprečiti preroda. To bi bilo enako nesmiselno, kot če bi skušali s tanki preprečiti nastop pomladi v naravi. Nova duhovna pomlad vzhodnoevropskih — in morda vseh — narodov se pojavlja od znotraj, iz sre in duš in spominja na zgodovinske pojave renesanse, francoske revolucije, uporov leta 1948 in na gibanja za osvoboditev narodov. Napočil je trenutek, ko se bo obrnil list zgodovine. Kaj bo na njem napisano, še ni mogoče reči, a gotovo ne tisto, kar si predstavljajo preproste glave na Zahodu in Vzhodu. Prepričani smo, da bodo velike preizkušnje vzhodnoevropskih narodov boga o oplodile njihovo prihodnost in rodile sadove za vse človeštvo.

M. Z.

## KULTURNE VESTI

Akademija za igralsko umetnost v Ljubljani je te dni obhajala svojo desetletnico.

V ljubljanski Moderni galeriji je odprta razstava novejšega koroškega slikarstva. Med razstavljalci je tudi znani slikar Werner Berg, ki slika predvsem slovenske ljudi in južnokoroško pokrajino.

V mestnem muzeju v Ljubljani so razstavili posnetek znamenite freske iz cerkve v Crnogrobu pri Skofji Loki. Odkril jo je leta 1935 umetnostni zgodovinar France Stele. Nastala pa je okrog leta 1470 in je važna za slovensko kulturno zgodovino zaradi tega, ker realistično prikazuje takratne ljudi na Slovenskem, pri čemer daje spoznati takratne noše, orodje in načine dela.

Prejšnji teden se je začel IV. ljubljanski festival. Večina prireditev je folklornega značaja.

Slovensko narodno gledališče za Tržaško ozemlje je imelo v soboto zvečer krstno predstavo igre Josepha Kesselringa »Arzen in stare čipke«. Igra je veselega značaja in se je prikupila gledalcem.

Razstava ilustracij k raznim ameriškim mladinskim knjigam slikarja Bogdana Groma, ki jo je svoj čas priredil v prostorih tukajšnjega USISA, potuje zdaj po italijanskih mestih, kjer ima USIS svoje podružnice. Slišati je tudi, da bo Bogdan Grom v okviru kulturne izmenjave verjetno odpotoval na obisk v Združene države.

## Ljubljanska drama v Parizu

V petek preteklega meseca je potovala skozi Trst skupina ljubljanske Drame, ki je bila na poti v Pariz, da bi tam v okviru svetovnega gledališkega festivala uprizorila Cankarjeve »Hlapce«. Prvo predstavo je dala v nedeljo zvečer v pariškem gledališču Sarah Bernhardt in po prvih časopisnih poročilih je dosegla pri občinstvu velik uspeh. T. eba pa bo počakati, da dobimo v roke francoske dnevnike, v katerih so resni kritiki povedali svoje mnenje o prvem nastopu slovenskega gledališča v Parizu. Ze to dejstvo samo je velika stvar, ker je Pariz bolj kot kdaj prej gledališko središče sveta in vsak resničen uspeh v Parizu pomeni zato veliko p. iznanje.

Slovenski gledališki umetniki in tisti, ki jih spremljajo kot organizatorji in poročevalci, bodo pri tem spoznali, da se lahko Slovinci samo v kvaliteti merimo z drugimi zlasti z velikimi narodi. Samo kulturno močni bomo nekaj pomenili, drugače bomo ostali za veliki svet provinca, kakor smo mu bili vedno doslej, razen morda v najhujših dneh druge svetovne vojne, ko smo tudi Slovinci stopili v prvo vrsto narodov, ki so se bojevali proti nacističnemu in fašističnemu nasilju.

Ljubljanska Drama je dala v Parizu tri predstave »Hlapce«. O mnenju francoskih in drugih gledaliških kritikov bomo še poročali.

## Sijajen uspeh

Ljubljanska Opera je na nedavnem gostovanju na Holandskem in v Parizu dosegla sijajen uspeh. Na Nizozemskem je nastopila v okviru Holandskega festivala v Haagu, Utrechtu, Rotterdamu in Amsterdamu. Povsod je izvajala opero ruskega skladatelja Prokofjeva Zaljubljen v tri oranže. Holandsko občinstvo in glasbeni kritiki so uprizoritve ocenili zelo laskavo. Poudarili so, da je ljubljanska operna skupina s svojo pevsko kulturo, tehnično natopnostjo in z izvirno interpretacijo odkrila nizozemskemu občinstvu nov umetniški svet. Pohvalili so zlasti prefinjeni umetniški občutek dirigenta Boga Leskovića, duhovito režijo Hinka Leskovića, pestro in izvirno sceno Maksa Kavčiča, čudovito skladnost orkestra, pevsko in igralsko dovršenost zbora ter zmogljivost in popolnost solistov, o katerih so menili, da so vsi odlično odigrali vloge zahtevnega in težkega Prokofjevega dela, ki ga je doslej zahodna Evropa pravzaprav malo poznala. Vsi holandski listi so objavili zelo pohvalne ocene z naslovi, kakor n. pr. »Blesteca predstava«, »Čudovita uprizoritev«, »Veličastna izvedba« itd. Drugo uprizoritev v Haagu je oddajala tudi radijska postaja Hilversum. Ogleдали so si jo obenem nekateri belgijski kritiki, ki so nato v Bruslju objavili še bolj pohvalne ocene.

Po gostovanju na Holandskem so naši operni umetniki nastopili v Parizu na odru Velike opere. Uprizorili so isto Prokofjevo delo. Veliko gledališče je bilo do zadnjega kotečka polno. In glej čudo! Slovenskim umetnikom je uspelo navdušiti tudi pariško občinstvo in glasbene kritike, ki so znani po glasbeni zahtevnosti in razvajenosti. Tudi pariški listi so objavili zelo ugodne ocene. Občudovali so zlasti popolno skladnost, enotnost in lepoto glasov ter odlično interpretacijo naših opernih umetnikov. »Kar pa najbolj preseneča gledalca — je med drugim napisal v svoji oceni list Combat — je to, da ima Ljubljana kot mesto s 130 tisoč prebivalci in glavno mesto slovenskega naroda, ki ne šteje več kakor milijon in pol prebivalcev, Opero takšne kakovosti«.

Z gostovanjem na Holandskem in v Parizu se je slovenska Opera mahoma uvrstila na zelo vidno mesto prvih opernih gledališč v Evropi. To navdaja s ponosom zlasti zamejske Slovence, ki se iskreno veselimo vsakega vzpona slovenske kulture, saj nam je ta danes skoraj edino uspešno sredstvo v boju proti raznarodovalcem.

## KROŽEK MLADIH IZOBRAŽENCEV

priredi

v petek, 6. julija, ob 20.30 v Trstu, ul. Fabio Filzi 10, I. nadstr., sestanek, na katerem bo predaval književnik prof. Lojze Rebula

## O LIKU IVANA CANKARJA Z DANASNJE PERSPEKTIVE

Po predavanju diskusija. Vstop z vabilom.

## SEMAFOR

Te dni sem srečal pred openskim Prosvetnim domom skupino dvanaest do šestnajst deklet v značilni noši samostanskih zavodov. Z njimi je bila nuna, ki jih je vodila. Bile so morda iz mesta ali pa tudi od drugod. Verjetno bi bil šel mimo njih, ne da bi jih bil opazil, ali bi se pa bil ozrl po njih s simpatijo kot po vseh takih skupinah, če bi mi ne bilo vzbudilo pozornosti nekaj gojenk, ki so se ustavile na vogalu Prosvetnega doma. Začele so zmerjati s »Sciavette! Sciavette!« dve slovenski deklici, ki sta stali pri vhodu doma in mirno lizali sladoled. Le začuden sta gledali za skupino, ne da bi odgovarjali.

Ne vem, kako vzgajajo otroke v takih samostanskih internatih v Italiji. A po tem, kar sem videl in slišal pri tem srečanju na Opčinah, si lahko mislim. Za kaj vse služi danes napisana tabla katoštva!

Openc



# GOSPODARSTVO

## Stalni domovi - komasacija

Ne samo pri nas, temveč tudi v drugih krajih in državah zapuščajo mali kmetje rodno grudo in iščejo zaslužka v mestih, v industriji. Delavec v industriji zasluži v osmih urah mnogo več kot delavec ali mali kmet na deželi. Poleg tega je zavarovan in predvsem vsaj deloma preskrbljen za starost. Mnoga podjetja prevažajo povrlu na lastne stroške delavce z doma na delo in zopet nazaj.

Kako pa je v kmetijstvu? V mnogih primerih zasluži vsa kmetova družina, ki dela od 5. ure zjutraj do 8. ure zvečer, komaj toliko, da prav borno izhaja. Zato beg z dežele. Znano je, da kmečka dekleta raje poročijo delavca kot kmeta; prav redka so dekleta iz delavskih družin, ki bi želela poročiti kmeta.

Zakaj vse to? Vzroki so gospodarske in moralne, oziroma duševne narave, in jih je mnogo. Eden najvažnejših gospodarskih vzrokov je velikanska razkosanost kmečkih posestev, ki ne obstoje samo iz ene ali več velikih parcel, marveč iz desetih majhnih oplat, s prevečkrat zelo čudnimi oblikami.

### STALNI DOMOVI

Zdrobljenost naših kmečkih posestev izvira deloma še iz časov kmečke odveze, ko se je kmečki stan osvobodil graščinskih spon, deloma pa je posledica dednega prava: če gospodar umre brez oporoke, se posestvo razdeli na toliko deležev, kolikor je dedičev. Tako so razpala močna kmečka posestva in je nastal kmečki proletarijat, ki na svojem malem posestvu nima toliko dohodkov, da bi pošteno prehranil družino.

V nekaterih pokrajinah, posebno v Južnem Tirolu, skušajo preprečiti drobljenje kmečkih posestev s tako imenovano ustanovo »stalnih domov« (Erbhöfe, massi chiusi). Ta ustanova je v Južnem Tirolu že zelo stara; prav pred kratkim pa je dobila zakonično podlago: deželni zbor za Južno Tirolsko je pred nekaj leti sprejel zakon o »stalnih domovih«. Proti temu je nastopil neki sodnik iz Brixena (Bressanone), čes da je zakon v nasprotju z italijansko ustavo. To vprašanje je zato prišlo pred ustavno sodišče v Rimu, ki je odločilo, da avtonomni zakon o »stalnih domovih« ni v nasprotju z ustavo.

Kaj so stalni domovi? Če je neko kmečko posestvo postalo »stalni dom«, se ne more več razdeliti. Po gospodarjevi smrti ali njegovem odstopu prevzame vse posestvo en dedič. Če je bilo v družini več potomcev, dobijo ostali odpravnino, ki pa ne sme biti tako visoka, da bi zaradi tega posestvo znatno trpelo. Ostali člani (bratje in sestre) lahko ostanejo na posestvu, kjer morajo delati in zato dobijo vso oskrbo do smrti. To so glavne določbe zakona o »stalnih domovih«, ki omogoča, da ostane kmečko posestvo gospodarsko zdravo, tako so mogoča izboljšanja, preureditve, uporaba strojev itd.

### KOMASACIJA — ZDRUŽEVANJE PARCEL

Večkrat se tudi zgodi, da je kmečko posestvo površinsko sicer dovolj veliko za

zdrav gospodarski razvoj, toda posamezne parcele so premajhne in preveč raztresene in mnogokrat preoddaljene. Zato na posestvu ni mogoče umno gospodarstvo, predvsem pa se ne morejo uporabljati stroji, ki so v današnjih časih nujni.

V nekaterih državah imajo posebne zakone, ki omogočajo združevanje raztresenih parcel v večje enote. Poglejmo, kako je v tem pogledu v Zapadni Nemčiji.

Nemčija je imela že pred zadnjo vojno zelo močno industrijo. Ta se sedaj čedalje bolj razvija, tako da ni nikdar dovolj delovne sile, čeprav je zelo dobro plačana. Zato je tudi umljivo, da industrija črpa delovno silo iz kmetijstva in mnogo rodovitne zemlje ostane neobdelane. Če pa hoče kmetijstvo uspevati — kar je v splošno korist —, se mora mehanizirati, za kar pa so potrebne večje obdelovalne enote. V Nemčiji težijo za tem, da se organizirajo posestva s površino 15 do 18 hektarjev, ki jih kmečka družina lahko obdeluje s primerno mehanizacijo. Zato je nujno potrebno združiti mnogo manjših parcel v enoto, saj je tudi v Nemčiji razdrobljenost posestev zelo občutna.

## Sportni pregled

### NOGOMET

Najboljša italijanska enajstoričarica je izgubila tudi proti Braziliji, čeprav je tokrat igral z njo znameniti Montuori. Tekma je bila lepa in borbena. Zelo dobro je igrala italijanska obramba, medtem ko je napad popolnoma odpovedal. Virgili je imel nekaj lepih prilik, da bi potresel nasprotnikovo mrežo. Ko se mu pa to ni posrečilo, je skoraj popolnoma odpovedal. Moči obeh moštev so bile precej uravnovešene in v prvem polčasu, v drugem pa so Braziljanci močneje pritisnili in izsilili najprej gol zmage, nato pa še dokončen izid 2:0. Tako se je pohod italijanskih nogometašev po Južni Ameriki končal precej klavarno. Tekmi je prisostvovalo okoli 200.000 gledalcev, kar kaže, kako priljubljen je nogomet v Braziliji.

V nedeljo se je tudi zaključilo tekmovanje za »Kvarnerski pokal«. Tržaška Ponziana je v odločilni in napeti borbi podlegla najboljšemu madžarskemu mladinskemu moštvu iz Budimpešte. Vasas si je tako pridobil pokal, drugo mesto o je zasedla Ponziana, tretje in četrto mesto pa Rijeka in Hajduk.

V Kopenhagenu na Danskem je Ruska enajstoričarica premagala domače izbrano moštvo s 5:1 t.j. z is im izidom kot že prej v Moskvi.

### ATLETIKA

Dne 1. in 2. julija se je vršilo tretje mednarodno prvenstvo Beograda. Sodelovalo je preko 180 atletov iz Anglije, Bolgarije, Grčije, Nemčije, CSR, Turčije, Romunije in Jugoslavije. Med tekmovalkami je vzbujala največ zanimanja 20-letna angleška študentka medicine Thelma Hopkinsova, svetovna prvakinja v skoku v višino. Proti v akemu pričakovanju pa je zasedla šele drugo mesto za Romunko Balasovo, čeprav je tudi ona skočila 170 cm visoko. Največ navdušenja je vzbudila tekma med Čehom Jungwirthom in Jugoslovanom Mugošem na 1500 m. Le za malo je zmagal Čeh, Mugoša pa je z drugim mestom krepko izboljšal državni višek in se s časom 3:44"0 uvrstil skupno s Taborijem na 8-9 mesto na svetu. Na 110 m z ovirami je Lorger sicer premagal Romuna Oprisa, vendar v času, ki je slabši kot pred 14 dnevi. V ostalih panogah so bili doseženi le povprečni izidi.

Na izbirnih tekmah atletov ZDA za sestavo olimpijskega moštva so kar padali svetovni rekordi. Ze v predtekmovanjih so 3 tekači izenačili svetovni

Če hočejo ustvariti zaokrožena posestva, morajo pa rešiti mnogo pravnih, finančnih in drugih vprašanj: lastnikov je mnogo, poleg tega je potrebno tudi urediti promet, to je javne ceste in dovozne ter odvozne poti, socialne ustanove (šole, cerkve, javne zgradbe itd.) in še marsikaj drugega. Nemci so z njim prirojeno temeljitostjo najprej ta vprašanja podrobno proučili. V ta namen so ustanovljene od vlade posebne komisije, ki delujejo v tesni zvezi s kmetijskimi organizacijami. Tu pa tam izdelajo načrte, kako naj se v določenem kraju uredijo zaokrožena premoženja, kakšna proizvodna smer naj se jim da, koliko delovne sile in katere stroje bo posestvo potrebovalo in kakšne dohodke bo imelo. Ko je izdelan načrt za ureditev teh posestev in so ga vsi prizadeti preučili, počakajo še 2 do 3 leta, da se med tem časom rešijo morebitni ugovori, odpravijo kakšne pomanjkljivosti itd. Kmetovalce stalno prepričujejo, da je izhod samo eden, to je združitev parcel v večje enote in ureditev zaokroženih kmetij. — Šele po nekaj letih se komasacija dejansko izvede.

Tako delajo v Nemčiji in Švici, kjer so v glavnem komasacijo že izvedli. Enako postopajo v mnogih drugih državah. Če pa hočeta dva kmetovalca zamenjati pri nas parceli, morata iti k notarju in napraviti dve kupno-prodajni pogodbi ter plačati visoke pristojbine in odstotke.

višek na 100 metrov. Davis in še 2 druga atleta so tekli čez nizke ovire enako ali boljše od svetovnega viška Rusa Litujeva. O'Brien je izenačil svoj svetovni višek v metu krogle in 19-letni Charles Dumas je pomaknil mejo svetovnega viška v skoku v višino na 2 m 14,9 cm. Res, prava toča svetovnih rekordov!

Na mednarodnem tekmovanju v Milanu je Poljak Sidlo dosegel nov svetovni višek v metu kopja in tako prekosil za 10 cm Finca Nikkinena, o katerem smo poročali prejšnji teden. Poleg tega poročajo, da je Norvežan Danielsen vrgel pri vežbanju kopje kar 84,22 m daleč.

Iz navedenih uspehov lahko sklepamo, da bodo letošnje olimpijske igre v Avstraliji nekaj čudovitega.

### VESLANJE

Prejšnji teden so bile v Meranu tekme za prvenstvo Italije v kajak-sportu. Tekmovalci so vozili po deroči reki v zelo okretnih grenlandskih usnjenih in platenih čolnih. Tekmovanje pa se poleg Italijanov udeležila moštva iz Rorenheima (Zah. Nemčija), Münchena, Kölna, Innsbrucka ter iz Nove Gorice. Prvo mesto je zasedel Bone Pavel, drugo Mozetič Miran in šesto Srebrnič Jože, tekmovalci iz Nove Gorice. Drugi dan tekmovanja pa sta se Bone in Mozetič uvrstila na 2. in 3. Srebrnič pa na 7. mesto. Tako so goriški tekmovalci zasedli v kombinaciji 1. (Bone), 2. (Mozetič) in 5. mesto. Zadnji dan tekmovanja pa je bil še propagandni slalom na Adži. Tudi tu je zmagal Bone, tretji je bil Mozetič in 12. Srebrnič. Ni čudno, da so bili goriški fantje povsod v središču pozornosti.

### VOJNI ROKOMET

2. julija je bila v Zagrebu prva tekma najboljših jugoslovanskih vaterpolistov z Rusijo. Tekma se je zaključila z neodločenim izidom (2:2), ker so jugoslovani igrali premalo napadalno. Upajmo, da bodo v Ljubljani zaigrali uspešneje. Vsekakor pa je bila tekma dvoboj dveh moštev, ki se z vso upravičenostjo potegujeta za zlato kolajno na olimpiadah.

### DVIGANJE UTEŽI

Na evropskem prvenstvu v dviganju uteži so imeli največ uspeha Rusi. Zasedli so v vseh panogah prva mesta.

### KOLESTARSTVO

Danes se prične najzanimivejše tekmovanje leta »Tour de France«, krožna dirka po Franciji, ki bo za 24 dni združila večino najboljših kolesarjev na svetu. Najresnejši kandidat za prvo mesto je po vsej verjetnosti Gaul, ki je zadnje dni zmagal tudi na tridnevni kolesarski dirki po Luksemburgu.



32

Za naše najmlajše

Zvitorepec

v Afriki



## Mož v senci

Nečloveški, skoraj zverinski krik, poln strahu in brezdanje groze je preglušil vse v razkošni dvorani: godbo, smeh in besede plesočih parov.

V trenutku je vse onemelo. Krik, dolg in strahovit je še odmeval. V grozi je vsa družba kar otrpnila. Čez nekaj minut se je zbudilo nekaj življenja v bližini vpijočega. Dva gospoda sta skočila na besnega, ki je še vedno otepal z rokami in vpil, kot da ga nevidne sile mučijo.

Erna Rike se je izvila iz rok nečaka Alfreda in je pristopila, ne toliko iz radovednosti kakor iz čuta dolžnosti, ki ji je bil kot bolničarki z leti prirojen. Prerila se je skozi radovedneže in ugledala moža z ozkim, mrtvaško bledim obrazom. Temni lasje so mu od potu lepeli na visokem čelu, oči so široko razprte zrlle v daljavo, kot da vidijo nekaj groznega. Pena mu je silila skozi usta in kričal je še tako rezko, da je nekaj dam omedlelo.

»Zdravnika... brž zdravnika«, je vpil nekdo. Oba gospoda, ki sta besneža držala za zapestje, sta komaj ostala na nogah.

Tedaj je Erna pogumno stopila v krog, ki se je tvoril okrog treh mož in je mehko položila dlani na bolnikov obraz.

»Tiho, mirno«, je šepetala prav pred njegovimi očmi. »Nič se Vam ne bo zgodilo« in mu božala potno čelo.

Kriči so moža popustili, začel se je tresti in je umolknil. Nena doma se je hropeč zgrudil na tla.

Erna je položila glavo nezavestnega v naročje. Še vedno so bile vse njegove poteze spačene, srce mu je hitro bilo.

Kako da ni nobenega zdravnika blizu?

Erna se je onemoglo ozirala po navzočih. Tedaj je ugledala ženski obraz in nekaj mrzlo se lesketajočih oči, ki so kar mrščavico povzročale.

Lepa in kot izklesana je bila postava tiste ženske in vendar je Erni vzbujala ta lepota globok strah. Z čudnim izrazom na lepih, ozkih ustnih je zrla na nezavestnega moža.

Zdajci so se ledene oči zasvetile, v obraz mramorne lepote je dahnilo življenje. To se je zgodilo, ko se je skozi krog preril mlad gospod.

Nič ni spraševal, kot da že ve o dogodku. Z vajeno roko je potipal žilo, dvignil je bolniku trepalnice in prikimal. Vstal je in prosil oba gospoda, ki nista bolnika držala, naj mu pomagata, da ga odnese ven. Tedaj se je Erna vmešala: »Smem iti poleg? Sem bolničarka in Vam bom morda v pomoč.«



## TEDENSKI KOLEDARČEK

8. julija, nedelja: 6. pobink., Elizabeta, Milojka  
 9. julija, ponedeljek: Anatolija, Hvalimir  
 10. julija, torek: Amalija, Ljubica  
 11. julija, sreda: Peter F., Medo  
 12. julija, četrtek: Mohor in Fortunat, Draguška  
 13. julija, petek: Marjeta, Dragan  
 14. julija, sobota: Just, Svobodin

### VALUTA — TUJ DENAR

Dne 4. julija si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	625—628 lir
avstrijski šilling	23.75—24.50 lir
100 dinarjev	90—93 lir
100 francoskih frankov	156—159 lir
funč šterling	1650—1700 lir
nemško marko	147.50—149 lir
pesos	14—16 lir
švicarski frank	146.50—147.50 lir
zlatu	715—719 lir
napoleon	4700—4800 lir

## RADIO TRST A

**Nedelja**, 8. julija ob: 8.30 Slovenski motivi; 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše: Stanislav Maršak: Muc in dom I. del; 13.30 Glasba po željah; 15.00 Smetana: Odlomki iz »Prodane neveste«; 17.00 Poje moški zbor »Vinko Vodopivec«; 20.30 Wolff-Ferrari: Stirje grobčani, opera v 3 dej.

**Ponedeljek**, 9. julija, ob: 11.30 Lahki orkestri; 12.55 Igra Kmečki kvartet iz Doline; 18.30 Z začarane police (pravljica); 18.40 Koncert pianista dr. Gornira Demšarja; 19.15 Radijska univerza: O vzgoji otroka; 20.30 Igra »Srebrna sedmorica«; 21.30 Poje Zenski kvartet.

**Torek**, 10. julija ob: 11.30 Orkester Cergoli; 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Poje Slovenski oktet; 21.00 Radijski oder: Willy Reupke; »Smetiščna koda«, radijska drama v 4 dejanjih.

**Sreda**, 11. julija ob: 11.30 Lahka glasba; 18.00 Mc Dowell: Klavirski koncert št. 2; 18.30 Radijska mameca; 19.15 Radijska univerza: O bankarstvu; 20.30 Poje ženski tercet Metuljček; 21.30 Nastopa Tržaški mandolinistični orkester; 22.00 Sodobni slovenski pripovedniki.

**Četrtek**, 12. julija ob: 11.30 Lahki orkestri; 12.10 Za vsakogar nekaj; 13.30 Operni dueti, kvarteti in zbori; 18.00 Prokofjev: Violinski koncert št. 1; 18.40 Francoske samospeve poje sopranistka Vida Jagodic; 19.30 Pestra glasba; 21.00 Dramatizirana zgodba: Mihael Jeras: »Spis nezaključena I. del.

**Petek**, 13. julija ob: 12.10 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Schumann: Klavirski koncert; 18.30 Z začarane police (pravljica); 19.15

Radijska univerza: Napredek znanosti in tehnike; 20.30 Igra orkester Bojana Adamiča; 21.00 Poje moški kvintet.

**Sobota**, 14. julija ob: 11.30 Orkester Cergoli; 12.55 Jugoslovanski motivi; 13.30 Pestra operna glasba; 14.45 Igra ritmični orkester Swinging Brothers; 16.30 Sobotna novela; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Glasba Johanna Straussa; 21.15 Puccini: odlomki iz opere »Turandot«.

## VPRAŠANJA IN ODGOVORI

**Vprašanje št. 264:** Moji otroci in tudi jaz zelo ljubimo zlate ribice, a nimamo nobene sreče pri gojenju, ker nam kmalu poginejo. Kako naj ravnamo z zlatimi ribicami?

**Odgovor:** Najbrž grešite pri krmljenju in menjavanju vode. Zlatih ribic ne smemo krmiti s kruhom, tudi s sredico ne. Lahko pa jim nudite manjše koščke dobro kuhane polente. Glavna hrana pa mora biti mesnata: zdrobljeno kuhano meso, posušene gliste, ki jih v trgovini dobimo pod naslovom »dafne«. Ribic ne smemo preobilo krmiti, ker postanejo predebele in kmalu poginejo. Dovolj je, da jim vsak drugi dan daste ščepec hrane: pol čajne žličke hrane zadostuje za 10 ribic. Zelo važno je pravilno menjavanje vode. To delo moramo v poletnih mesecih opraviti 2-krat na dan, v hladnejših pa enkrat. Menjavanje vode pa je kočljiva zadeva: Predvsem moramo paziti, da ni prevelika razlika v toploti vode. Za ribice je najbolje, če je toplota vode med 19 in 21 stop. C. Voda iz vodovoda in vodnjakov je zato navadno premrzla.

**Vprašanje št. 265:** Okoli sv. Petra dozorevajoče hruške na mojem vrtu so deloma zelo plesnive, deloma pa okoli in okoli ali samo na eni strani bolj rjave z razpokami, ki segajo globoko v meso. Kakšna bolezen je to in kako jo preprečimo?

**Odgovor:** Hruške imajo dvoje bolezni: sadno plesen ali monilijo in krstavost ali škrlup. Obe bolezni sta glivičnega izvora. Monilija napada tudi Breskve, jabolka, češnje, slive itd., škrlup pa poleg hrušk še jabolka, češnje in Breskve. Proti temu se borimo tako: Predvsem moramo z dreves in s tal pobrati vse bolne plodove in jih vreči v ogenj (ne na gnoj!). Skrbno moramo pograbiiti vse odpadlo listje pod drevesi, kjer se je pojavila bolezen ter ga sežgati in plodovih in listih prezimuje bolezen, ki nastopi tem huje drugo pomlad, začenši sredi maja. Drevesa moramo nadalje škropiti, in sicer prvič še v zimskem času, ko popje nabrekne, z 2% raztopino modre galice in apna. Z enakim škropilom

izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« s o. z. v Trstu  
 Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

moramo škropiti še enkrat, brž ko se je popje začelo odpirati. Po cvetenju škropimo v tretje, in sicer z 1-2% barij-ževpleno brozgo (tiobar).

**Vprašanje št. 266:** Ali je kakšna hibridna sorta ameriške koruze tako zgodnja, da bi jo lahko sejali namesto činkvantina?

**Odgovor:** Takih sort je več, najpriporočljivejše pa so »Misonsin 464« in »Wisconsin 355«. Prav primerne pa so tudi sorte »U 20«, »U 22«, »U 24«, »U 26« in »Funk's G 19« ter »Funk's G 35«.

**Vprašanje št. 267:** Imam 23 let star vinograd tokajca. Medtem ko je prvih 18 let rasil kar divjala, poganjajo in rodijo trte v zadnjih 5 letih vedno slabše, čeprav jih negujem kot prej in jim gnojila ne manjkajo. Ali potrebujejo kakšno posebno snov ali umetno gnojilo?

**Odgovor:** Zdi se, da je to splošen pojav, ker o tem poročajo tudi iz drugih krajev Treh Benečij, kjer je tokajec razširjen. Strokovnjaki prihajajo do zaključka, da se ta vrsta trt izrodi v 20 do 25 letih. V tem času postane stara in zato ni mogoče računati, da bi imeli 40 ali 50 in več let stare vinograde tokajca, kot jih imamo od drugih sort. To bi bila slaba lastnost tokajca.

## ANDREJ BOLKO

mr. ph.

IMPORT - EXPORT

Farmaceutski proizvodi in kemikalji

TRST - Via Torrebianca 21/II ☎31-315

AVTOPREVOZNIŠKO PODJETJE

**Franč Lipovec**

VSAKOVRTNI PREVOZI z osebnimi luksuznimi avtomobili Fiat 1400 za b'rmo, poroke, pogrebe in druge priložnostne svečanosti  
 Garaža: TRST, Via TIMEUS 4 (Tel. 90-296)  
 Stanovanje: Via Fabio Severo 6 (Tel. 33-113)

SLOVENSKA TRGOVINA  
 Z MANUFAKTURO IN S TKANINAMI

**UDOVIČ FRANC**

TRST, Ul. Mazzini 46 — Tele. 94-550

TRST, Trg Ponterosso 5 — Tel. 29-686

nudi največjo izbiro, najboljše blago,

najnižje cene

Nekaj sekund jo je zdravnik ostro gledal. Zazdelo se ji je, da ima on prav tako mrzle oči kot lepa gospa, ki je pravkar zginila.

»Dobro, lahko nas spremljate«, je zaslislala zdravnikov glas. Ko je šla za skupino z bolnikom, je čutila, da jo nekdo zadržuje. Bil je bratranec Alfred, ki se ni z njo strinjal: »Ostani, Erna, kaj te vse briga? — Bodo že brez Tebe opravili.«

Odkimala je z glavo: »Pusti me, Fred, Ti tega ne razumeš. To je moj poklic in ta primer me izredno zanima. Kdo je ta nesrečnejša?«, je razmišljala in se obrnila proti izhodu dvorane.

»To je znana osebnost v mestu«, je pojasnjeval bratranec. »Dr. Fran Ronald, lastnik znanih tovarn. Oni drugi, zdravnik, je pa njegov bratranec in sodelavec, doktor Karel Ronald.«

Vsi trije so bolnika odnesli v stranski prostor. Erna je prosila bratranca, naj jo počaka. »Mislim, da ne bo trajalo dosti časa«, je dejala, »močno me zanima, kaj bo rekel zdravnik.«

»Čemu Te tako zanima?«

Bežna rdečica je spreletela dekletov obraz. »Samo zaradi mojega poklica. Ne morem si namreč razjasniti tega napada besnosti sredi vesele družbe.«

Smuknila je v sobo, kamor so bili odnesli bolnika. Najprej je ugledala tisto lepoticu, ki je vsa vznemirjena govorila z zdravnikom.

»Kaj naj to pomeni?« je slišala njeno vprašanje. »Plesala sva in nenadoma je Fran zbesnel. Tako je kričal, da še sedaj čutim njegov krik v mozgu. Ali si morda...?« Zdravnik je trdo zgrabil njeno roko. — »Tiho, Dely! Pozneje Ti bom pojasnil. Pojdi, pokličem te pozneje ali pa pridem jutri predpoldne k Tebi. Zdaj

se moram pobrigati za Frana. Še pred plesom se je pritoževal o bolečinah v glavi; saj se je že hotel vrniti domov. Samo da bi Tebi ustregel, je še vztrajal. Prosil me je za pomirjevalno tableto.«

»Si mu jo dal...?«

»Da — vbrizg. Brž je pomagal. Fran se je nekaj časa počutil dobro in je brž odšel v plesno dvorano.«

Erna je nehote poslušala ta razgovor. Nekaj prikritega in dvoumnega je bilo v njem. Med obema človekoma je morala vladati globoka skrivnost.

Zdaj je opazila, kako je ženska pristopila k zdravniku. Nekaj gospodovalnega je bilo v njenem nastopu. Sive oči so zgubile mrzloto in so se svetlikale, nosnice so ji drhtele, ko je zdravniku šepnila:

»Pričakujem Te, Karel. Pridi še danes!«

Erna se je umaknila nekaj korakov. Ni hotela biti priča skrivnosti, ki se ni tikala nje. Stala je takko, da je lahko še vedno videla bolnika. Njegov obraz se je pomiril. Kazalo je, da globoko spi, ker so se prsi enakomerno dvigale. Ko mu je desnica zdrknila, je Erna pristopila in jo je spet dvignila na blazine. Za trenutek je podržala težko moško roko v svoji.

V tem hipu je Fran Ronald odprl veke. Ko je ugledal dekle, je komaj slišno šepnil: »Dely?« Tako tiho je dihnul, da je le vajeno Ernino uho slišalo.

»Sem bolničarka Erna«, je odgovorila. Ker je razumela, da išče ono drugo, ki je še vedno stala v ozadju, je poklicala zdravnika. Karel je brž pristopil, Erna pa se je obrnila k gospe v krznem plašču. (Nadaljevanje sledi)